

ност Рима до тога доба. Дивље браде хеленистичких божанстава из Мале Азије, понека египатски делујућа Сфинга са једне стране, али и задивљујућа имитација једноставних античких хероја са друге, карактеришу еклектички канон нове уметничке империје. Каталог који је нажалост доступан само на италијанском језику – *AUGUSTO* (Progetto di Eugenio La Rocca a cura di Eugenio La Rocca, Claudio Parisi Presicce, Annalisa Lo Monaco, Cécile Giroire, Daniel Roger) – осветљава вишеструке аспекте иконографских варијација овог полубога, вазда повлачећи паралеле са бимиленијарном изложбом из 1937. године.

Ко је зацело био овај човек, који је 19. августа 14. г. после Христа у својој вили код Напуља, у дубокој старости испустио своју душу, након што је за јединицу кћер аранжирао брак, тешко ћемо икада сазнати испод његових хиљаду маски моћи. Но овај *pater patriae* остаје више *no-lens* него *volens* један од праотаца наше културе. Ко ме је моћнику у историји још пошло за руком да месецу своје смрти да своје лично име? Ова изложба је грандиозни прелудијум у серију јубиларних изложби и публикација нових биографија овог горостаса светске историје који је још за живота добио константни епитет *Divus Augustus*. □

ПРИКАЗИ

Звонко Петковић: Дворови : *шраї једної времена забележен на највишем брежуљку на Дедињу*

Графички атеље Богдановић, Београд 2013.

123 стр. ; илустр. ; 23 cm

ISBN: 978–86–85125–20–1

Аутор књиге *Дворови: шраї једної времена забележен на највишем брежуљку на Дедињу*, је архитекта Звонко Б. Петковић, ванредни професор Факултета примењених уметности Универзитета уметности у Београду. У радовима на реконструкцији двора, у периоду 1991–1993 испред Музеја примењених уметности нашао се на

месту вође пројекта. Будући да је због недостатка података наилазио на тешкоће, побуђен околношћу да о београдском дворском комплексу из XIX и XX века не постоји ниједна озбиљнија књига или монографија, своје радне студије прерадио је у књигу.

Лежерним, приповедачким стилем, уз обиље добрих фото-

графија, изнео је своје импресије стечене двогодишњим боравком на двору. Сам је у предговору навео да ова публикација нема претензије научно-историјског значаја, али да се њоме жели начинити први корак ка једној правој монографији, с обзиром и на то да је Влада Републике Србије 2010. године Дворски комплекс на Дедињу прогласила спомеником културе од изузетног значаја.

Историјат приче почиње од куће Стојана Симића коју је држава „купила“ да у њој обитава кнез Александар са својом породицом, године 1844. Нешто касније (1852. године) један путописац је забележио да то „није двор у европском смислу речи, већ више кућа... (конак) ... без дворског протокола“.

Унук првог власника, краљ Александар I Карађорђевић, 1924. године на Дедињу почиње да гради двор. На челу градитеља стајао је архитекта Живојин Николић, док је извођач радова био београдски архитекта Александар Ђорђевић. Градња је трајала од 1924 до 1929. године. Тада је настао Стари двор.

Зграда је споља рађена у српско-византијском стилу, док је и за декорацију ентеријера примењен преплетни рељеф тзв. „моравске пластике“. Са приземљем и два спрата овај објекат има површину од 3.278 квадратних метара. За обликовање ентеријера ангажован је архитекта Виктор

Лукомски, емигрант из царске Русије – подсетимо се да је овај исти градитељ извео здање београдске Патријаршије (1934–1936). У изради сутеренског простора, у стилу руске декоративне уметности, суделовао је још један руски архитекта, Николај Краснов, који је радио на доста београдских зграда. Том приликом формиран је комплекс од више објеката, који су сви стилски уједначени у правцу који диктира сам двор: зграда дворске страже, приватна зграда поред дворске страже, економска (пословна) зграда, кухиња старог двора (као засебна грађевинска целина), отворени базен са павиљоном и перголом, концертна дворана са перголом, тераса око старог двора са зидовима, фонтанама малим и украсним базенима и перголама, као и капела посвећена породичном патрону (крсној слави) Карађорђевића, Светом Апостолу Андреју Првозваном.

Стари двор је у архитектонском и ентеријерском смислу објекат намењен пре свега за живот владарске породице. Објекат у свом концепцијском склопу нема предвиђених простора за пријеме, ни за административне послове. Ентеријер двора у уметничком и занатском смислу представља праву лепезу мајсторства – од самих архитектонских украса у мермеру, преко секо сликарства до дубореза и мобилијара. У намештају двора заступљени су елементи импортовани из иностранства (или у стилу маниризма изведени у домаћим радионицама) из времена ренесансе, француског барока, ампира, бидермајера, чипендејл стила. Дворској колекцији припада и богата збирка аксесоарских украса и предмета примењене уметности са својих 4000 примерака који су израђивани у познатим европским фирмама. Ту је и богата збирка тепиха (пиротски, кавкаски, персијски и централноазијски). Дворска библиотека опремљена је књигама домаће и стране продукције и у неколико целина броји више хиљада књига (најстарије су из XVI века).

Но највећа вредност лежи у уметничкој збирци која броји око 250 слика – са платнима попут Пусена, Бројгела, Веронезеа, Рембранта, као и преко више вајарских комада Росандића, Кршинића, Мештровића. На ства-

Таваница у трпезарији

Централни хол

рању ове уметничке збирке, као људи од афинитета, са свешћу о вишем циљу, учествовали су број-

ни чланови породице Карађорђевић. Лако се може уочити да кроз један општи тон скромности ништа није служило личном гламуру, већ тежњи да се створи нешто што ће бити вредно и за будућа поколења.

Комплекс који окружује парк Старог двора (који захвата 15 хектара) у потпуности је решен по узору на Версајски парк – терасасто решење, док је већи део решен у слободнијем „енглеском“ стилу, при чему је на адекватним местима додата и по која скулптура у слободном простору – дела ондашњих југословенских вајара, уз ово и неколико глазираних ваза и велики земљани питоси. Растиње овог парка потиче из разних делова света. На парк се наставља дедињска шума, од које један део катастарски припада двору.

Историјске околности, међутим никако нису ишле на руку мирном развоју дворског живота у Србији... Након прве фазе грађења комплекса, 1934. године краљ Александар I Карађорђевић почиње у истом комплексу да зида своју резиденцијалну палату, познату као Бели двор. Сам краљ није дочекао завршетак радова 1937. године, јер је исте 1934. године 10. октобра на њега у Марсеју извршен атентат.

Рад на довршетку двора остао је као неки вид недоконаног тестаamenta. Овај посао судбина је доделила принцу Павлу (по стру-

ци историчару уметности), који је уједно био и први његов станар (до 1941. г.), и који је овај дом у пуној мери обојио својим духом.

Бели двор је у архитектонском смислу конципиран у галеријском принципу, при чему централни простор представља галерија из које се на првом спрату простире пет апартмана. У његовом ентеријеру одступило се од „моравске пластике“, тако да површине делују смиреније и сведеније. Бели двор је опремљен вредним намештајем, те збирком примењене уметности са кога дима израђеним у сребру, слоновачи, кристалу и порцелану. И овде је забележен већи број таперија и тепиха. Добро је позната вредност овдашње уметничке галерије слика и портрета, где се као аутори појављују домаћи и светски мајстори XV–XX века. Бели двор располаже библиотечким фондом од око 50 хиљада књига (од којих је добар део наслова нестао у вихору рата).

Аутор књиге је успео да одшкрине врата богате двовековне историје једне владарске породице. Кроз приказ њиховог дома дочарао нам је живот и стремљење српске династије која је најпре имала у виду добробит свога народа. Уз сву скромност и децентност, кроз оно што су за собом оставили показали су да уз сву љубав према отаџбини припадају породици европских династија.

Биљана Цинцар Костић